ARBETE OCH LEK

De små barnen skulle hjälpa till med arbete, så snart de kunde.

Tidigt kunde barnen hämta "en famn ved" eller ett fång ved på en arm

Så småningom kunde de hämta vatten ur brunnen, vilket ju var ett direkt livsfarligt arbete. Hämta vatten ur källan var möjligen litet mindre farligt. Källan var lite bredare och lite mindre djup än brunnen. Men där kunde vara ishalt vid kanterna.

Plocka klappersten på trädorna på hösten var barnarbete

Gallra rovor var väl det mest långtråkiga arbete, som barn blev satta att utföra. Ibland var det alldeles för hett, eftersom det inte fanns någon skugga på åkern, skavsår på knäna, ingen ände syntes på fårorna och ingen ände var det på antalet fåror.

Potatisplockningen gav också barnen arbete. Först skulle de "sôrka" d v s plocka upp potatisarna i den uppärjade fåran, och sen skulle de plocka efter, alltså plocka de spridda potatisar, som kom upp, när man harvade eller ärjade åkern efter plockningen

Hacka rovor i ladugården med kål-ess eller hackjärn i tunna skivor, som man kunde ge kor, var barnarbete. Rovorna skulle skivas, för att korna inte skulle sätta rovbitar i halsen.

Barnen kunde också trampa höet i höhäcken. Visserligen var de lite för lätta, men i gengäld var de snabba på att hoppa i och ur höhäcken och att hålla sig ur vägen, när en "byra" lades upp i häcken

Och så kunde barnen hjälpa till att kasta neker in i ladan, när man körde säd.

Plocka in huggen torr ved i vedboden, det kunde barnen göra, men det var ett arbete, som kändes som ändligt.

Att hämta korna i skogen på morgonen var ett otrevligt arbete, för det skulle ju ske så tidigt. Då var det bättre att driva ut korna igen. Alla som hämtat kor minns mest de gånger, när korna var spridda långt bort i skogen och svåra att samla ihop. Man har glömt, att korna för det mesta stod vid gapet (läjet) och väntade. Sedan man öppnat gapet, gick korna hem i samlad grupp. Ingen ko gav sig långt bort från koskocken.

Flickorna började i fem- eller sexårsåldern mjölka den "snällaste" kon, och den kon kallade de sin egen ko. Det var en stor glädje att ha en egen ko, så det uppvägde den ständiga bundenheten. Men vid behov trädde ju mor in och mjölkade.

Men det var ju lite lek också, fast det var ju egentligen onödigt. Vissa leker var ju bara lek, andra lekar var en variation på det arbete som väntade, t ex leka lagård, leka med docka och leka i ett låtsaskök

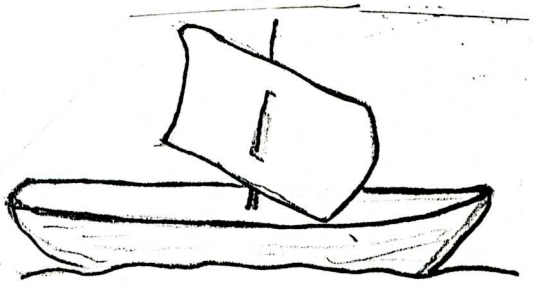

Tälja barkbåtar har väl alla gjort sedan de blev så stora att de kunde klättra upp och nå den kniv, som förvarades utom räckhåll. Båten fick både mast och pappers-segel, och så var den ju osänkbar

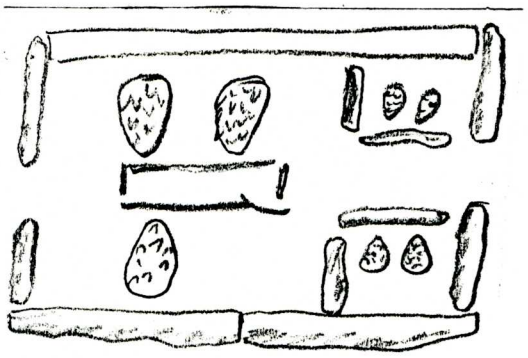

Leka lagård var lika roligt. Små bitar av bräder eller små kvistar blev lagård, foderbord, kättar, bås o s v
Stora och små kottar, gran- och tallkottar, röda, gröna och bruna kottar med tändsticks-ben kunde bli rätt många olika djur

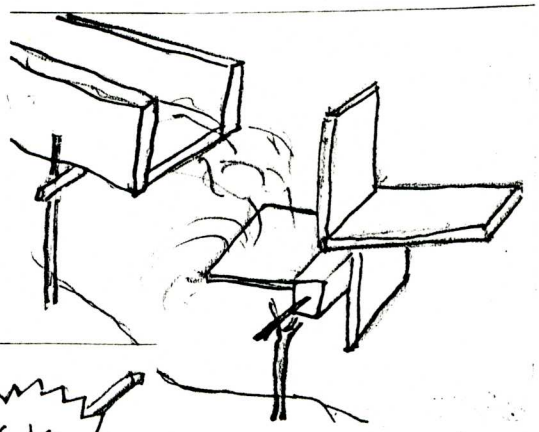

I varje litet dike eller rännil kunde man på våren göra en vattenränna med vattenhjul. Och det kunde driva en sågklinga gjord av locket till en sillaburk, och så kunde man såga morötter och potatis.
Sågen kunde fästas på hjulaxeln eller på klynnor som man satte ner i bäcken. Det gick att ha både snöre och gummiband som remskiva.

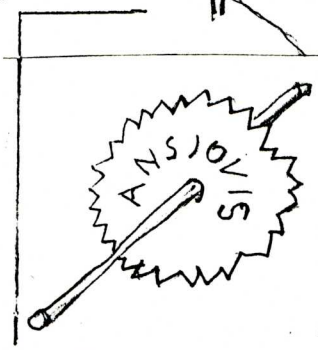

Riskojor byggde man både i skogen och uppe i träd, ibland med repstegar, ibland med trästegar.
De var totalt ointagliga borgar. och där fick man vara ifred med sina hemligheter

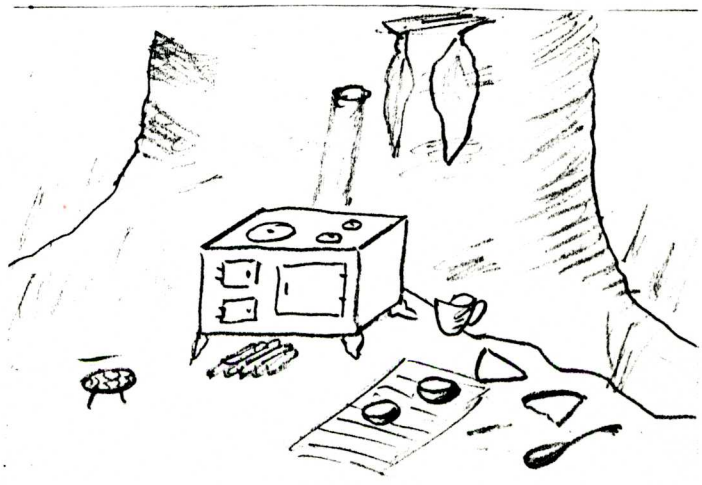

Kanske flickor mer än pojkar hade ett "leke" eller hytta". Det kunde vara i syrenbersån eller mellan rötterna på en stor björk
Porslinsbitar, helst med färger på blev en fin servis, nötskal var koppar. En barkbit var ett fat eller karott. I barkspringorna gick att få en små pinnar att hänga handdukar och annat på. Handduken kunde vara ett torkat blad

Lera blev god gul senap. Små träbitar var bröd

En alnlång pinne med en kvist på blev ett motorcykelstyre med "gas" på.
Med den kunde man både köra framåt och backa - in i de mest trånga prång

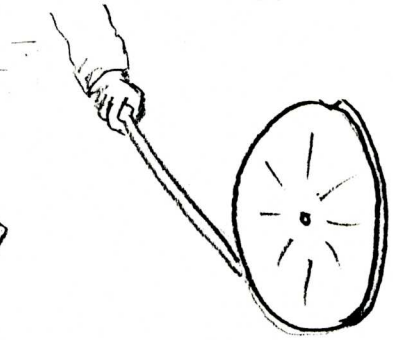

Gamla cykelfälgar (där man tagit bort däcket) olev utmärkta trillor, som man kunde styra perfekt med en pinne

Visselpipa av rönn tillverkades när saven steg. Den kunde ha ett eller två hål. Barken knackades lite med ett knivskaft, och så kunde man vrida loss den

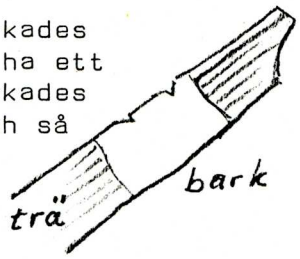

Tallebössa eller furebössa gjorde man av en lagom lång bit av en talltopp, där man vred ur kärnan. Ena öppningen täpptes med en to-tott och så pressade man in i andra ändan en täljad lagom träpinne. Vid hårt tryck lossnade totten med en knall

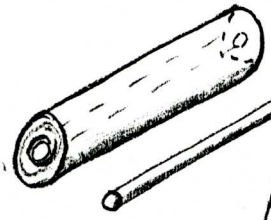

Nötasnurra av hasselnöt eller valnöt

Knappsnurra. Akta håret!

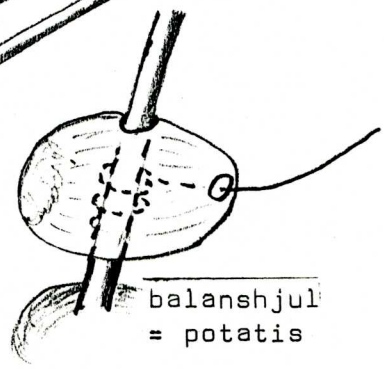

Propeller, som snurrar, när man springer med propellern framför sig. Det enda hårda papper som fanns var det hårda omslaget till den blå skrivboken

Bräda med hönor som hackade har funnits, så långt tillbaka man minns

Spela på kam Spela på sked Hartsfiol

Små guttaperkabollar gick att göra av rågummi. Det värmdes lite och rullades mellan händerna till en boll

Gummibollar var billiga, men ibland måste man göra en boll själv av en mycket tät enkilos rovfröpåse, som fylldes med torr mossa

Slå Trill var en livsfalig lek, som "lektes" av mer eller mindre vuxna drängar under kaffe- eller matrasten. Man sågade av en trilla 3 - 4 tum tjock och med så stor diameter, som stocken tillät. Den kastade man fram mot vägen. Ett motståndarlag skulle stanna den, och där den stannade skulle de stå och kasta tillbaka. Var det ojämna lag, kunde man komma långt från startplatsen under en frukostrast

Bollskola. Kast mog vägg
Kasta
hysta
med klapp
bakom ryggen
under benet
boxa med knuten näve
klapp och snurra runt

Hoppa hage, med sten

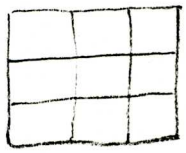

Spela kula i hål
Träffa pyramid

Hoppa rep

Hoppa långrep. Två svänger repet och man hoppar in och ut

Skjuta med pilbåge. Pil med spik i spetsen

Gunga, som hänger i kedjor

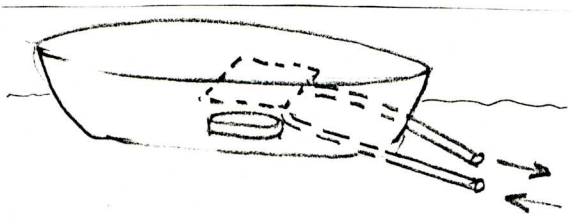

Bleckbåtar, som gick att köra med metatabletter är gamla leksaker

Metatabletter kunde också användas i små leksaksspisar

Snurror. De som hämtade spån i svarveriet vid Långö fick ofta svarvade och avsågade träändar, som var lätta att göra snurror av

Skidor av tunnlaggar. Hemgjorda skidor av hyvlad björk. Koktes i brygghusgrytan, så de blev mjuka och lättformade. sattes sen vid köksspisen mellan själva spisen och

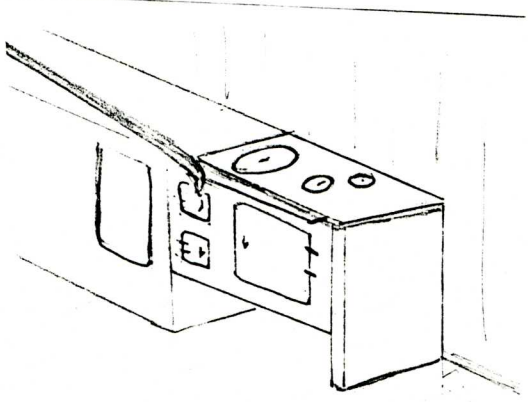

Som stavar hade man antingen bara en stav helt enkelt, men ofta fanns det läderbitar på bondgårdarna, och man kunde göre både kringla på staven och handrem

Slängkälke eller svirra var en vanlig anordning på gölar och sjöar, eller isbelagda kärr. Hastigheten blev stor, och ofta släppte någon kälke och for ut i geografin

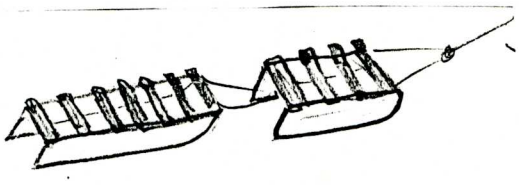

Kälkar som man åkte på i backarna användes också till att dra ved på. Snöre eller länga mellan de två kälkarna. Man satt på bakkälken och styrde med snören. Annars kunde man ligga på magen på bakkälken och styra

"Gå på krisko" kunde man göra på vilken liten pöl som helst, bara man själv skottade dän den mesta snön. Att det stack upp lite buskar här och var på planen gjorde det hela bara skojigare. En hemgjord "bandyklubba" åstadkom man av en lite böjd pinne, stake eller gren, som i bästa fall hyfsades till lite i slagändan

Skridskorna var bara något steg från Olaus Magni modell för islägg. En skena på en trekantig träbit bands fast med snöre eller remmar på skon. Det vinglade betänkligt, men eftersom man inte visste om något annat, så var det bara normalt. Så småningom kom lite mer riktiga skridskor, för rundade framtill och än senare spetsiga framtill. Men de fästes fortfarande med remmar runt skon. För så där 30 år sedan kom rörskridskor i bruk även hos allmogens barn på landet, d v s hos oss

Snöbollsfästningar av rullade snöbollar gjordes så fort det gick att rulla snön. Eftersom det var många som hjälptes åt så blev det stora och höga fästningar. Ibland gjorde man hål i väggarna - titthål eller för att kunna anfalla utifrån genom. Klubbor och pinnar kastades som projektiler mot fästningen. Dessbättre och konstigt nog verkar det inte som om någon enda blivit allvarligt skadad av projektilerna

Flickor deltog inte i försvar och anfall. De bara "myllades".

Fina snölyktor kunde man få genom att låta vatten frysa lite i en spann och sen välva ut isbildningen. Normalt gjordes snölyktor av snöbollar

Snögubbar gjordes av tre snöbollar. En gammal hatt fanns det alltid att sätta på huvudet. Så gjorde man ögon och tänder av kol och en morot blev näsa. Precis som nu

Något motsvarande snölyktor kunde man göra genom att holka ur rovor och kålrötter och ge dem öga, näsa, mun. Genom att urkarvningen var gjord för hand var väggarna så olika tjocka att ljuset fick vackra skiftningar

Alla kunde göra skuggfigurer på vägg, men en del var riktiga mästare i konsten. Luffare lärde sig det, för genom att göra fina skuggfigurer, roade man barnen, och kunde få en extra smörgås

Vid jul lekte man gissningslekar med nötter - med ramsor:
Udda eller jämnt eller dubbelt så många

Spela pinne